

تاثیر انگیزه و انگیزش بر یادگیری دانش آموزان

زکبه حویزائی^۱

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

چکیده

آنچه که در رشد و روند آموزشی تأثیر گذار است و تأثیر بسیاری در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد مبحث انگیزه است که می بایست تقویت شود. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی انگیزه و انگیزش بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می باشد. این مقاله به روش کیفی انجام شده است که برای گردآوری اطلاعات آن به منابع مکتوب و معتبر در این زمینه مراجعه شد که پس از بررسی دقیق این منابع و طبقه بندی به یک نتیجه کلی در این زمینه دست یافتیم. در هر نظام آموزشی، پیشرفت تحصیلی از مهم ترین شاخص های توفیق فعالیت های علمی و آموزشی محسوب می شود انگیزش و انگیزه تأثیر به سزایی در تلاش دانش آموزان دارد و افزایش هر چه بیشتر انگیزه در دانش آموزان باعث تأثیر گذاری در روند آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می شود.

واژه های کلیدی: انگیزه، انگیزش، انواع انگیزه، بی انگیزگی، یادگیری، دانش آموزان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

موقعیت و شرایط محیط آموزشی از جمله عواملی است که با انگیزش دانش آموزان ارتباط نزدیک دارد. معلم مهم ترین نقش را در آموزشگاه ایفا می کند و چگونگی عملکرد دانش آموز به رفتار معلم بستگی دارد. برای معلم انگیزش دانش آموز به این سبب که هم در حکم هدف و هم به منزله وسیله ی پیشرفت های بعدی در سایر زمینه های تربیتی است اهمیت زیادی دارد. معلمان می توانند از منابع و راه هایی که انگیزش از طریق آنها افزایش می یابد استفاده کنند. اگرچه در بیشتر کلاس های درس می توانیم هم انگیزش بیرونی و هم انگیزش درونی را مشاهده کنیم، اما وجه غالب با انگیزش بیرونی است. البته نشانه های انگیزش درونی نیز در مدارس یافت می شود. دانش آموزان می توانند دارای انگیزه درونی باشند و معلمان هم- باید در کنار انگیزش بیرونی به انگیزش درونی توجه کنند. لازم است تا میان این دو تعادل و توازن ایجاد گردد و دانش آموزان بیاموزند که چگونه قادرند از انگیزش بیرونی به انگیزش درونی دست یابند. بنابراین معلمان بایستی از راهبردهای انگیزش بیرونی و درونی آگاهی یافته و با ایجاد تعادل و توازن بین این دو نوع انگیزش زمینه ی بهبود کیفیت آموزشی را فراهم نمایند.

ابراهیم عباس زاده یخفروزان و محمد رضا صالحی (۱۳۹۷). در مقاله ای تحت عنوان بررسی عوامل ایجاد انگیزه از دیدگاه های مختلف نظریه پردازان حوزه آموزشی دریافتند که انگیزه فرآیندهای شناختی را بهبود می دهد. چرا که دانش آموزان با انگیزه با احتمال بیشتری به درس توجه نشان می دهند و سعی می کنند درس را بفهمند. در عوض دانش آموزان بی انگیزه فقط به شکلی مصنوعی سعی می کنند فرآیند یادگیری را پشت سر بگذرانند.

محمد حسین دیانی و فاطمه تقی پناهی (۱۳۸۷). در مقاله ای تحت عنوان بررسی عوامل موثر بر انگیزه های مطالعه در دانش آموزان ابتدایی و راهنمایی دریافتند که بین انگیزه های اهمیت، شناخت، نمره، رقابت، از لحاظ میزان برخورداری تفاوت معنادار وجود دارد. بین انگیزه های لذت و به دلایل اجتماعی بر اساس جنسیت تفاوت معناداری وجود دارد.

محمد حسین کاوه (۱۳۸۹). در مقاله ای تحت عنوان انگیزش و یادگیری دریافت که درک و تحلیل مناسب انگیزش، شامل عوامل تاثیر گذار بر آن برای معلمان و برنامه ریزان پرورشی امری ضروری محسوب می شود. هر چند عوامل موثر بر انگیزش متعدد هستند.

تعریف انگیزه

انگیزه در لغت به معنای سبب و دلیل چیزی است که کسی را به کاری وادار می کند. در اصطلاح نیز مفهومی است که دو جنبه در آن لحاظ شده است. از یک سوی، محرک رفتار است که همان عامل و نیروی درونی است و رفتار فرد را موجب می شود و از سوی دیگر، دارای نتیجه و هدف است که همیشه از جنبه ی تاثیر در رفتار، به هدفی توجه دارد؛ چرا که هیچ رفتاری بدون انگیزه انجام نمی شود. بنابراین، می توان گفت، انگیزه، مفهومی دو منظوره است که از سویی، به محرک رفتار و از سوی دیگر، به نتیجه و هدف رفتار اشاره دارد. شاید بتوان آن را چنین تعریف کرد؛ عامل درونی که موجب رفتار می شود. (نجریان کرمانی، ۱۳۹۸).

انواع انگیزه :

به طور کلی انگیزه به دو بخش درونی و بیرونی تقسیم می شود . اما هر یک از این دو بخش خود دارای انواعی هستند. بعد درونی انگیزه بررضایت حاصله از فرآیند یادگیری و خود یادگیری تاکید دارد و بعد بیرونی به یادگیری به عنوان وسیله ای برای بدست آوردن اهداف خارجی تاکید دارد.

انگیزه درونی : انگیزه درونی عبارت است از انگیزه هایی که از درون خود فرد سرچشمه می گیرد. برای مثال رضایت از انجام موفقیت آمیز یک عمل می تواند انگیزه ای برای ادامه و استمرار آن عمل یا فعالیت باشد. انگیزه درونی حاصل تقویت کننده های شخصی هستند مثل رضایت خاطر حاصل از یادگیری و کسب دانش . در این نوع انگیزه ، فعالیت یادگیری و نتایج حاصل از آن خود اثر تقویتی دارند.

انواع انگیزه درونی :

۱. انگیزه معرفتی : یادگیری و دانش منبعی برای رضایت و لذت بردن هستند. انگیزه در فرآیند یادگیری ، کسب دانش ، مهارت ها ، نگرش و غیره با محتوای خود پیوند دارد . انگیزه با محتوا پیوند دارد (من هر چیز مربوط به اقتصاد را دوست دارم ، من دوست دارم دیدگاه عقلانی در باره چیز ها داشته باشم). بعد عاطفی در این نوع انگیزه وجود دارد (من دوست دارم ، من عشق می ورزم و غیره). گاهی اوقات لذت بردن از یادگیری به باز کردن ذهن ، توسعه فراشناخت و به گسترش و غنی سازی روح می انجامد.

۲. انگیزه اجتماعی – عاطفی : بزرگسالان به فعالیت های یادگیری و آموزش علاقه مندند ، زیرا آنها می خواهند ارتباطات اجتماعی برقرار کنند ، روابط جدید ایجاد کنند ، آنها خواستار پیوستن به گروه هستند ، آنها خواستار ارتباط جهت تقویت پیوند های اجتماعی هستند.

۳. انگیزه لذت : مشارکت بزرگسالان در فعالیت های یادگیری به لذت مشارکت نیز مربوط است. البته این به جو و فضای آموزشی که در آن قرار دارند مربوط است. در این جا لذت از محتوای یادگیری مستقل است.

انگیزه بیرونی:

انگیزه بیرونی حاصل تقویت کننده های محیطی است. منبع اسناد انگیزه در بیرون از فرد قرار دارد. برای مثال فرد برای دستیابی به جایزه خاص دست به اقداماتی می زند. انگیزه بیرونی مربوط به رضایت و پاداشی خارج از فرآیند یادگیری و آموزش می شود. آموزش و یادگیری وسیله ای برای بدست آوردن اهداف دیگر است.

انواع انگیزه بیرونی:

۱. انگیزه های اقتصادی : دلیل بزرگسالان برای شرکت در فعالیت های یادگیری به صراحت شامل مزایای اقتصادی است (به طور مستقیم و یا غیر مستقیم شامل ارتقاء یا ترفیع در کار است).

۲. انگیزه های تجویزی : در برخی موارد مشارکت در یادگیری به دلیل فشار های آشکار بیرونی ، مانند تعهد و یا تحمیل که از ناحیه بیرونی وارد می شود، است. گاهی اوقات نیز فشار های ظریف و زیر پوستی ، مانند فشار های اجتماعی برای یکرنگی و مطابقت ، تاثیرات سلسله مراتب و غیره عامل مشارکت در یادگیری می شوند.

۳. انگیزه های اشتقاقی : گاهی ممکن است دلیل مشارکت بزرگسالان در یادگیری دوری واجتناب از فعالیت یا موقعیت ناخوشایند است. بزرگسالان ترجیح می دهند در فعالیت یادگیری مشارکت کنند تا از خستگی ، رنج و ناخوشایندی کار مانند فضای ناخوشایند ، یکنواختی ، عدم علاقه حرفه ای و تعارضات شخصی فرار کنند.

۴. انگیزه عملی حرفه ای: دلیل یادگیری بزرگسالان، مربوط به بهبود شایستگی، دانش و مهارت هایی است که برای فعالیت های حرفه ای خاص مورد نیاز است. هدف، بهبود حرفه ای عملکرد جهت انطباق با تغییرات است. یادگیری یک ابزار حرفه ای و یک پاسخ ابزاری به یک چالش حرفه ای است. این بحث مربوط به وظایف سنتی آموزش مداوم، (توسعه شایستگی) است.

۵. انگیزه هویت: این انگیزه یادگیری، جهت کسب شایستگی، دانش، مهارت ها برای تغییر یا حفظ ویژگی های هویتی بزرگسالان است. این انگیزه می تواند از منظر حرفه ای، فرهنگی و اجتماعی درک شود (جهت دریافت مدرک، صالحیت، برای حفظ یا کسب موقعیت و غیره). این انگیزه بر تصویری اجتماعی متمرکز است و نسبت به انگیزه اقتصادی خارجی است.

۶. انگیزه حرفه ای: یادگیری توسط منطق هدایت حرفه ای، مدیریت حرفه ای یا گرفتن یک کار جهت دهی می شود. بزرگسالان خواستار بهبود شایستگی، دانش یا مهارت های برای حفظ شغل، گرفتن شغل جدید یا بهبود شغل خود هستند. این انگیزه معطوف به حرفه، آینده حرفه ای، تحرک و استفاده از فرصت هاست. (رحیمی نسب و همکاران، ۱۳۹۵).

عواملی بنیادی که بر انگیزه موثرند

۱_ فرهنگ

هنگامی که مذهب، افسانه ها، ادبیات عامیانه، قوانین مدنی در مورد تعلیم و تربیت، موقعیت حقوق معلمان و انتظارات والدین از فرزندان در مدرسه و نقش آنها در ارتباط با مدرسه همه بر اهمیت و ارزش دانش و دانش آموزی و پیشرفت علمی تأکید داشته باشند و اگر یادگیری و پیشرفت در مدرسه به صورت فضیلت شخصی مهم و موضوع معنوی تلقی شود و این امر واکنش مثبتی از سوی سایر دانش آموزان و خانواده داشته باشد ترویج این فرهنگ می تواند یادگیرندگان را در پوییدن راه دانش با انگیزه سازد.

۲_ خانواده

پژوهش ها نشان می دهد که والدین مهم ترین عامل مؤثر بر انگیزه فرزندان برای یادگیری هستند نقش آنان در برانگیختن فرزندان به یادگیری در هر مرحله از رشد غیر قابل انکار است؛ به طوری که این تأثیر تا سال های دبیرستان و فراتر از آن ادامه دارد. خانواده هایی کارآمد نگرش مثبتی به فرزندان نشان می دهند که این به کامیابی آنها در مدرسه و زندگی کمک می کند.

۳_ معلم

معلمان، محیط آموزش را فراهم و آموزش را اعمال می کنند. جهت گیری آنها درباره تدریس و یادگیری چارچوبی فراهم می کند که انگیزش کلاسی در آن چارچوب تحقق می یابد. اگر، معلمان فاقد ویژگی های لازم یعنی الگودهی، علاقه مندی، گرمی و هم حسی و انتظارات مثبت باشند هیچ یک از عناصر یادگیری نمی تواند چندان مفید و مؤثر باشد.

۴_ الگودهی معلم

رفتار معلم به خودی خود تأثیر مهمی بر رفتار دانش آموزان دارد اگر معلمان به مطالبی که تدریس می کنند، بی علاقه و بی رغبتی نشان دهند ایجاد انگیزه در شاگردان عملاً غیر ممکن خواهد بود. ذکر عبارت هایی نظیر "من میدانم این مطلب کسالت آور است؛ ولی ما مجبوریم آن را یاد بگیریم. هیچ هدف مفیدی را دنبال نمی کند و برای انگیزش هم بسیار مخرب است." (محمودی، ۱۳۹۸).

راهکارهای ایجاد انگیزه

موارد زیر می تواند راهبردهای موثری در افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان باشند.

- انگیزه دانش آموزان در صورتی افزایش می یابد که دریابند تکالیف یادگیری، الف: به طور مستقیم یا غیر مستقیم با نیازها، علایق و اهداف شخصی آنها مرتبط است و ب: سطوح دشواری آنان به گونه ای است که می توانند به صورتی موفقیت آمیز آنها را انجام دهند؛ پس معلم سعی کند از چنین تکالیفی استفاده کند؛

- کمک به دانش آموزان برای درک کارایی و قدرت روان شناختی خود؛ معلمان می بایست که نحوه ی مرتبط شدن افکار با خلیقات و انگیزه را به دانش آموزان نشان دهند و ثابت کنند که دانش آموزان می توانند افکاری را که بر انگیزه ی یادگیری آن ها تاثیر می گذارد کنترل کنند چرا که اگر دانش آموزی نسبت به خود و یادگیری شان افکار و احساسات منفی نداشته باشند برای یاد گرفتن با انگیزه می شوند. معلمان می بایست به دانش آموزان در درک این افکار و احساسات منفی و نادیده گرفتن آنها یاری رسانند این کار مستلزم ارائه ی آموزش های مستقیم بر اساس کارکردهای روان شناختی است؛

- کمک به دانش آموزان برای درک ارزش یادگیری؛ راهبرد دیگری که معلم می تواند در کمک به دانش آموزان برای افزایش خودانگیزی و به طور کلی تحول خود به کار گیرد آموختن این مهم است که خود آنها فرایند یادگیری و فعالیتهای ویژه ی یادگیری را ارزشمند تلقی کنند دانش آموزان با پی بردن به فرآیندهای تفکر خود به ارزش ذاتی و انگیزه طبیعی خود نسبت به یادگیری پی ببرند و رای این مهم اولین قدم این است که معلمان شخصاً بتوانند هر دانش آموز را بشناسند و آنها را در تعریف اهداف و علایقشان کمک کنند؛

- خلق فرصت هایی برای رشد و خود مختاری؛ معلم به عنوان برانگیزاننده فرصتهایی خلق می کند تا تمایلات ذاتی دانش آموزان را به فراگیری رشد و پذیرش مسئولیت آن چه فرا می گیرند، پرورش دهد. این امر در بر گیرنده ی سازماندهی رویکردی برای تدریس است که دانش آموزان را تشویق به انتخاب کند. در این راه باید با تمایل قلبی روش های گذشته را مورد تجدید نظر قرار داد و دانش آموزان را تشویق کرد، شخصا کنترل کلاس را در دست بگیرند سپردن کنترل برخی امور به دانش آموزان به این معنی نیست که آن ها هر کاری را که بخواهند می توانند در سر کلاس انجام دهند بلکه هدف این است که دانش آموزان کنترل شخصی را تجربه کنند و شما فرصت هایی برای مشارکت آنان در فرآیند یادگیری به وجود آورید. هنگامی دانش آموزان به اهمیت کنترل شخصی و خود مختاری پی برند مسئولیت آنها برای یادگیری و تغییر خود باورهایی که خوشایندتر است، افزایش می یابد؛

- ایجاد فضای یادگیری مثبت؛ زمانی که دانش آموزان در محیطی امن و مثبت قرار می گیرند و با دیگران روابط کیفی دارند، ترس از شکست و عدم امنیت به طور قابل ملاحظه ای کاهش می یابد سابقه ی شکست های تحصیلی و نگرش های منفی نسبت به خود و مدرسه یا زمینه های منفی خانوادگی یا فرهنگی در دانش آموزان احساس نا ایمنی و ترس شدید از خطر تحصیلی را به وجود می آورد اگر بزرگسالان با فکر محیط های امن سرشار از اعتماد و احترام متقابل را به وجود آورند احساس نا ایمنی دانش آموزان کاهش می یابد و مانند چوب پنبه ای که روی سطح آب می آید، ممکن است احساس خوب شعور و انگیزه ی ذاتی یادگیری و رشد کردن دوباره در آنان ظاهر شود. در چنین محیطی، بهترین شرایط ذهنی برای یادگیری دانش آموزان ایجاد می شود؛

- برای افزایش انگیزه تحصیلی دانش آموزان تغییراتی باید در فعالیتهای تربیتی معلم ایجاد شود. باید معلمان هوشیار باشند که برای تغییرات از یک نقطه ی کوچک شروع کنند؛
- به جای سرزنش دانش آموزان برای شکست یا خطاها از انتقادهای سازنده استفاده شود؛
- به کمک نقش بازی کردن و بازی های آموزشی یادگیری را مفرح کنند؛
- در مراحل اولیه ی یادگیری تاکید بیشتری روی تلاشها داشته باشند، نه کسب نتیجه؛
- برای دانش آموزان زمانی فراهم کنند تا با اشخاصی که قبلا به اهدافی مشابه با اهداف دانش آموزان رسیده اند ارتباط برقرار کنند؛
- برای فراهم کردن حمایت روحی و کاهش فشار کار روی کار هر فرد، گروه هایی تشکیل شود که با یکدیگر روی طرح های بزرگ کار کنند؛
- آموزش مهارت های تحصیلی؛ آموزش مهارت های تحصیلی به دانش آموزان می تواند بستر بسیار مناسبی در ایجاد انگیزه ی تحصیلی باشد اگر دانش آموز با موانع و عوامل تسهیل گر در یادگیری آشنا شود قطعا می تواند به طور فعال تری به تحصیل بپردازد آموزش این نوع از مهارتها فرصتی ایجاد می کند تا دانش آموز بتواند در کم ترین زمان ممکن به نتایج بیشتری دست یابد. بعضی از این مهارت ها عبارت اند از: روش های صحیح مطالعه، روش های برنامه ریزی، مدیریت زمان و ... ؛
- آموزش مهارت های ارتباطی به معلمان و سایر کارکنان مدرسه برای دانش آموزان بسیار مهم است که توسط عوامل مدرسه و هم سالانش به خوبی درک و پذیرفته شود. دانش آموزان معمولا معلمانی را بهتر می پذیرند که بتوانند با آنان ارتباط عاطفی و منطقی بیشتری برقرار کنند. آموزش مهارت های ارتباطی نه تنها در ایجاد انگیزه ی تحصیلی دانش آموزان نقش مهمی دارد بلکه در رضایت مندی شغلی معلمان نیز بسیار موثر است بعضی از این نوع مهارت ها عبارتند از: روش های برقراری ارتباط با دانش آموزان، شناخت روش های ارتباط پنجگانه ی رایج، آشنایی با موانع ارتباطی مدرسه و ... (مصطفوی، ۱۳۸۷).

عواقب بی انگیزگی

- در صورت برخورد نا مناسب با دانش آموزی که دچار بی انگیزگی است فعالیت های نادرستی را از جانب دانش آموز موجب می شود که این فعالیت ها عبارتند از:
- دست کشیدن از فعالیت های مدرسه: بعضی از دانش آموزان به جای آن که تلاش کنند تا بر موانع تحصیلی خود غلبه کنند به طور منفعلانه دست از تلاش برداشته و بدون هدف در مدرسه حضور می یابند؛
  - غیبت های مکرر: بعضی از دانش آموزان زمانی که نمی توانند در زمینه ی افت تحصیلی خود اقدام نمایند، سعی می کنند برای فرار از عواقب و بازخواست های مسئولان مدرسه حضور کمتری در مدرسه داشته و به بهانه های مختلف غیبت می نمایند؛
  - فرار از خانه: بعضی از دانش آموزان به علت فشارهای روانی و اضطراب ناشی از بی انگیزگی تحصیلی و بازخواست های والدین منزل را ترک می کنند که مشکلات عدیده ای برای آنان در پی خواهد داشت؛
  - ترک تحصیل و انجام رفتارهای تکانشی: دانش آموز بدون تامل و فکر کردن به طور ناگهانی اقدام به ترک تحصیل می نماید که بعد همراه با پشیمانی می باشد. (مصطفوی، ۱۳۸۷).

عوامل کاهش انگیزه

عواملی وجود دارند که می توانند تولید بی انگیزگی تحصیلی نمایند. این عوامل متعدد و متنوع می باشند که به مواردی از آن ها اشاره می شود:

- عدم تایید و دریافت پاداش؛ وقتی دانش آموز از طرف معلم یا والدینش در قبال انجام تکلیف تشویق نشود یا بر اساس تلاشی که برای غلبه بر ضعف تحصیلی اش داشته، مورد حمایت قرار نگیرد، ممکن است انگیزه اش را برای تحصیل از دست بدهد؛
- تعارض ها؛ منظور از تعارض، آن است که فرد از میان دو یا چند موقعیت که بار یکسانی دارند، یک مورد را انتخاب کند و انتخاب یک موقعیت مانع از انتخاب موقعیت های دیگر می شود. دانش آموز باید از بین رفتن به مهمانی های متعدد، بازی، کار و مطالعه یک مورد را انتخاب کند، در دراز مدت ممکن است این تعارض

ها مانع از تحصیل و یادگیری دانش آموز شوند؛

- باورها و عقاید؛ باور ها و عقاید و انتظارات یکی از منابع مهم بی انگیزگی تحصیلی هستند. مثال، دانش آموزی که کمال گراست همیشه انتظار بهترین عملکرد را از خود دارد، وقتی با شکست رو به رو می شود، روحیه ی خود را از دست می دهد و خود را با استرس سنگینی رو به رو می سازد که نهایتا منجر به بی انگیزگی تحصیلی می شود به این نوع بی انگیزگی، روان زاد می گویند. زیرا هیچ عامل بیرونی، باعث ایجاد استرس و فشار نمی گردد بلکه دیدگاه ها و باورهای خود اوست که او را بی انگیزه می کند؛

- عدم هماهنگی بین تکالیف مدرسه با توانایی های دانش آموزان؛

- یکنواخت بودن محیط آموزشی با توجه به پیشرفت های عصر حاضر که می توان از وسایل کمک آموزشی مثل نوار ویدیو، سیدی، اینترنت و ... استفاده کرد؛

- بی ارتباط بودن تکالیف با نیاز های روز مره؛

- مشکلات خانوادگی نظیر محول کردن کارهای منزل به فرزندان از طرف والدین؛

- انجام کاری برای دریافت حقوق در ساعات غیر مدرسه برای کمک به وضعیت اقتصادی خانواده؛

- افسردگی های خفیف؛

- تجربیات و شکست های تلخ متعدد؛

- عدم برخورداری از تجربیات موفق؛

- در معرض شماتت و تنبیه بودن؛

- وجود نابسامانی، مشاجرات لفظی و درگیری در خانواده؛

- طلاق در خانواده؛

- وابسته بودن به خانواده و انجام کارهای کودک به وسیله ی آن ها؛

- محرومیت از امکانات اولیه؛

- داشتن بیماری شدید؛

- بیان مطالبی از قبیل: درس خواندن چه سودی دارد؟ کسانی که درس خوانده اند به کجا رسیده اند و ... از طرف دوستان و اطرافیان؛

- سوء تغذیه، مشکلات روانی؛

- نداشتن هدف؛

- احساس گناهی که از طریق درس نخواندن و تنبلی و یا یک وقفه تحصیلی در کودک ایجاد می شود. (نجاریان کرمانی، ۱۳۹۸).

روش های تدریس مناسب برای ایجاد و حفظ انگیزه

روش های تدریس مناسب برای ایجاد و حفظ انگیزه صالح و بهبود روش های تدریس و ارزشیابی مداوم و مستمر از اهداف یادگیری با امتحانات رسمی، غیر رسمی، ایجاد شرایط برای بروز عملکرد، ضمن آنکه برای یادگیرندگان ایجاد انگیزه بیشتر می کند؛ معلم را از نحوه اثر بخشی برنامه ها و فرصت های یادگیری آگاه می کند. بدیهی است که باید روش های تدریس که ناکارآمد یا دارای تأثیر کمتر است را باید حذف نمود. تنوع در روش های تدریس و ایجاد فرصت های متفاوت یادگیری، فردی، گروهی، داخل و از خارج کلاس و توجه به فعالیت های مکمل و فوق برنامه، روش های تدریس دانش آموز محور، محیط های آموزشی غنی، محرک های قوی و مناسب، توجه به عملکردهای حیطة عاطفی و روانی - حرکتی باعث می شود یادگیری از حالت ایستا خارج شود و پویایی، نشاط و سرزندگی در محیط آموزش به وجود آید. همچنین خالقیت ها و استعداد های افراد در امور مختلف شکوفا، تفاوت های فردی نمایان و به هدف نهایی یادگیری یعنی با هم زیستن می رسند. این وحدت باعث ایجاد انگیزه برای کار گروهی بهتر و پذیرش بیشتر فرد از سوی اعضای گروه (مرحله تعلق، پذیرش و احترام در نظریه مزلو) و یادگیری عمیق تر و معنی دار می شود (رعنائی، ۱۳۸۵). به همین منظور بهتر است در آموزش و پرورش به منظور کارایی بیشتر از روش های تدریسی استفاده شود که براساس بینش و بصیرت استوار است. چون قسمت اعظم یادگیری با توجه به انگیزه ها و تجارب پیشین آنها انجام می گیرد. یادگیری و آموزش مبتنی بر بینش و بصیرت مهم تر است. یکی از سبک های یادگیری در ارتباط با فرآیند تدریس، یادگیری، سبک کلب است. کلب سبک های یادگیری را در چهار سبک واگرا، همگرا، جذب کننده و انطباق دهنده در قالب چهار دسته عوامل متفاوت زیر تقسیم بندی نموده است:

توانایی تجربه عینی: یادگیرنده بیشتر بر احساس و توانایی های خود متکی است. توانایی مشاهده انعکاسی: یادگیرنده موقعیت ها و اندیشه ها را از زوایای مختلف درک می کند.

توانایی مفهوم سازی های انتزاعی: یادگیرنده از منطق و اندیشه بیشتری استفاده می کند.

توانایی آزمایش نمودن فعال: یادگیرنده از راه انجام دادن کارها به یادگیری دست می یابد. هماهنگی سبک یادگیری فراگیران با روش های تدریس یکی از اقداماتی است که در بهبود کیفیت کلاس درس و یا دوره های آموزشی نقش موثری دارد. هماهنگ و همسو کردن این عوامل باعث یادگیری اصیل عمیق و پایدار می گردد. مدیران، مجریان و آموزشگران می توانند قبل از تشکیل کلاس درس سبک یادگیری فراگیران را تعیین و زمینه های هماهنگی آن را با روش های تدریس فراهم سازند. (حجازی، ۱۳۸۵).

اهمیت انگیزه در یادگیری

بارها دانش آموزانی را دیده ایم که از لحاظ توانایی و استعداد یادگیری بسیار شبیه به هم هستند، اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت های زیادی با یکدیگر دارند. این تفاوت ها نه تنها در یادگیری درس های آموزشی بلکه در سایر فعالیت های غیر تحصیلی نیز به چشم می خورد. این جنبه از رفتار آدمی به حوزه انگیزش مربوط می شود. شناسایی مفهوم انگیزش و آگاهی

از انگیزه های مختلف و تأثیر آنها بر فرایند یادگیری دانش آموزان و دانشجویان به معلم کمک می کند تا در طرح و اجرای برنامه های آموزشی خود روش های بهتری را به کار بندد. (سیف، ۱۳۹۳).

تقویت انگیزه یادگیری

دلایل زیادی برای کنجکاو بودن در مورد نحوه یادگیری افراد وجود دارد و در چندین دهه گذشته سیستم آموزشی شاهد انفجاری از تحقیقات بوده است که پیامدهای مهمی برای یادگیری فردی، تحصیل، آموزش نیروی کار و سیاست گذاری داشته است. این گزارش ها بینش هایی را در مورد ماهیت یادگیری در کودکان مدرسه ای و اصولی را برای طراحی محیط های یادگیری موثر شرح داده اند و مثال هایی از نحوه اجرای آن در کلاس ارائه کرد. از آن زمان، محققان به بررسی ماهیت یادگیری ادامه دادند و یافته های جدیدی در رابطه با فرآیندهای عصبی درگیر در یادگیری، تنوع فردی و فرهنگی مرتبط با یادگیری و فناوری های آموزشی ایجاد کردند. علاوه بر گسترش درک علمی از مکانیسم های یادگیری و چگونگی سازگاری مغز در طول عمر، اکتشافات مهمی در مورد تأثیرات بر یادگیری، به ویژه عوامل اجتماعی-فرهنگی و ساختار محیط های یادگیری وجود دارد. افراد برای توسعه شایستگی و حل مشکلات با پاداش و تنبیه انگیزه پیدا می کنند، اما اغلب دلایل ذاتی نیز برای یادگیری وجود دارد که معمولاً می تواند قوی تر باشد. زمانی که یادگیرندگان با چالشی قابل مدیریت (نه خیلی آسان و نه خیلی خسته کننده) روبرو می شوند و وقتی ارزش و فایده چیزی را که یاد می گیرند می بینند، تمایل دارند در یادگیری پافشاری کرده و بیشتر به آن رغبت پیدا می کنند. کودکان و بزرگسالانی که عمدتاً بر عملکرد خود تمرکز می کنند (مانند به رسمیت شناختن یا اجتناب از قضاوت های منفی) بازدهی بیشتری خواهند داشت. حقیقت شگفت انگیز در مورد آنچه که به افراد انگیزه می دهد این است که انگیزه های بیرونی مانند نمرات، آزمون های استاندارد شده و پاداش های مالی صرفاً انگیزه های موقت هستند که نمی تواند یک چارچوب پایدار برای یادگیری و حرفه های کیفیت را فراهم کند. روابط مثبت بین معلمان و دانش آموزان از جمله متداول ترین متغیرهای مرتبط با آموزش مؤثر است. اگر رابطه قوی باشد، به نظر می رسد استراتژی های آموزشی مؤثرتر عمل می کنند. در ادامه به چند روش برای تقویت انگیزه برای یادگیری اشاره می شود. (آبادیه، ۱۴۰۰).

ایجاد انگیزه در دانش آموزان چه تاثیری روی یادگیری و رفتار آنها دارد؟

۱. انگیزه تاثیر مستقیمی روی تلاش برای رسیدن به اهداف مشخص دارد. در واقع انگیزه اهداف مشخصی را ترسیم می کند که افراد برای رسیدن به آن تلاش می کنند. بنابراین انگیزه روی انتخاب هایی که دانش آموزان می کنند تاثیر می گذارد. به عنوان مثال، انگیزه است که تعیین می کند دانش آموز در کلاس هنر ثبت نام کند یا فیزیک، بعد از مدرسه مستقیم به خانه برگردد تا تکالیف فردایش را انجام دهد یا در برنامه های فوق برنامه مدرسه شرکت می کند.
۲. انگیزه باعث می شود تلاش و انرژی دانش آموز افزایش یابد. انگیزه است که تعیین می کند دانش آموز حتی سخت ترین تکالیف مدرسه اش را با علاقه و اشتیاق انجام می دهد یا مدام از زیر کارها شانه خالی کند.
۳. انگیزه است که شروع یک کار و ادامه دادن آن را ممکن می کند. انگیزه وقتی را که دانش آموزی روی کاری می گذارد افزایش می دهد و نقشی تعیین کننده در یادگیری و رسیدن به هدف دارد.

۴. انگیزه فرآیندهای شناختی را بهبود می دهد. شاید عجیب به نظر برسد، اما انگیزه واقعا روی نوع اطلاعات و نحوه پردازش آنها اثر می گذارد، چرا که دانش آموزان با انگیزه با احتمال بیشتری به درس توجه نشان می دهند و سعی می کنند درس را بفهمند. در عوض دانش آموزان بی انگیزه فقط به شکلی مصنوعی سعی می کنند فرآیند یادگیری را پشت سر بگذارند.
۵. انگیزه است که تعیین می کند کدام نتایج مشوق و کدامها تنبیه کننده هستند. مثلا دانش آموزانی که انگیزه ی زیادی برای شاگرد اول شدن یا گرفتن نمره های خوب دارند، با گرفتن نمره ی ۲۰ تشویق می شوند و اگر نمره ایی پایین بگیرند احساس بدی خواهند داشت و برای گرفتن نمره ی بالا بیشتر تلاش خواهند کرد.
۶. در نهایت، انگیزه باعث می شود عملکرد دانش آموزان بهبود یابد. تمام دلایلی که تاکنون به آنها اشاره کردیم، یعنی تلاش، پشتکار، فرآیندهای شناختی، همه و همه به بهبود عملکرد منجر می شوند. (ایران پاک، ۱۳۹۶).

روش هایی برای ایجاد انگیزش در دانش آموزان

۱. بیان دقیق انتظارات در آغاز درس، با توجه به هدف های آموزشی:
این نکته که دانش آموز بداند معلم چه انتظاراتی از او دارد و هدف کاملاً برای او روشن باشد، بی شک به بهبود یادگیری و افزایش علاقه در یادگیرندگان کمک خواهد کرد. پژوهش های انجام شده نشان داده اند یادگیرندگانی که از هدف های درس و آموزش اطلاعی ندارند، به خوبی یادگیرندگانی که معلم قبل از شروع درس انتظارات خود را به ایشان می گوید و آنان را از هدف های درس آگاه می سازد، در پیشرفت درس موفق نمی شوند.
۲. استفاده از تشویق های کلامی در شرایط لازم:
در بسیاری مواقع، تشویق های کلامی معلم از دیگر انواع تشویق، مؤثرتر است و تأثیر بسیار زیادی بر عملکرد دانش آموز دارد، چون بلافاصله پس از یک رفتار خوشایند رخ می دهد. استفاده از واژه هایی چون: «خوب»، «عالی»، «آفرین» و «خیلی خوب» پس از عملکرد درست دانش آموز، از تدبیرهای مؤثر انگیزشی است. مؤثرترین تشویق آن است که به رفتار و عملکرد درست دانش آموز وابسته باشد. هم چنین معلم باید به اندازه ی لازم دانش آموزان را ستایش و تشویق کند. اگر تشویق بیش از حد باشد، اثر مثبت خود را از دست می دهد و از خاصیت تقویت کنندگی آن کم می شود.
۳. بهره گیری از آزمون و نمره:
نمره های ارزشیابی هایی که معلمان از دانش آموزان به عمل می آورند، ارزش انگیزشی زیادی دارند، زیرا این نمره ها با پاداش هایی چون: تأیید معلم و پدر و مادر، ارتقا به کلاس بالاتر، ورود به دانشگاه و رضایت از عملکرد خود، همراه اند. به ویژه اگر این نمره ها به صورت مستمر و ماهانه همراه با بازخورد به اطلاع سرپرست دانش آموزان رسانده شود، در افزایش انگیزش دانش آموزان اثر مثبتی دارد. بنابراین معلم می تواند با اجرای آزمون های هدفمند، سطح انگیزشی یادگیرندگان را بالا ببرد. با این حال نکته ای را که باید درباره ی امتحانات گوناگون در نظر داشت، این است که از آن ها به عنوان وسیله ای برای اطلاع دانش آموزان از نحوه ی عملکرد و میزان یادگیری شان استفاده کرد، نه به عنوان وسیله ای برای تهدید و تنبیه آنان.
۴. استفاده از خاصیت برانگیختگی مطالب:
هر اندازه مطالب ارائه شده، جدید، پر معنی و تعجب بر انگیز باشد، باعث افزایش سطح برانگیختگی و هم چنین عامل تحریک حس کنجکاوای در دانش آموزان می شود. با توجه به این موضوع، معلم می تواند با ارائه ی مطالبی که ویژگی های برانگیختگی

دارد، در دانش آموزان ایجاد انگیزه کند. مطلبی که برای دانش آموز نو و معنی دار باشد، شوق یادگیری و دانستن را در او افزایش می دهد و میل و رغبت او را به یادگیری بیشتر خواهد کرد.

۵. ارائه ی مطالب آموزشی از ساده به دشوار:

ارائه ی مطلب از ساده به مشکل باعث می شود، دانش آموز در ابتدا به موفقیت هایی دست بیابد. این موفقیت اولیه موجب می شود، دانش آموز اعتماد به نفس بیشتری کسب کند. همین امر، تحرک و انگیزشی در او ایجاد می کند تا برای یادگیری متن های دشوارتر بعدی آماده شود. برعکس، چنان چه مواد آموزشی در ابتدا به صورت مشکل ارائه شوند، ممکن است شکست و ناکامی را در دانش آموز به دنبال داشته باشد و به دنبال آن دلسردی و بی انگیزگی در او ایجاد شود. نیز باید گفت، موفقیت آغازین دانش آموز، موجب دریافت تشویق هایی از سوی معلمان و پدر و مادر خواهد شد و این خود، به افزایش انگیزه برای یادگیری بیشتر در دانش آموزان می انجامد.

۶. کاربرد مثال های آشنا هنگام آموزش مطالب تازه و استفاده از موقعیت های تازه هنگام کاربرد مطالب آموخته شده:

برای این که علاقه ی دانش آموزان به یادگیری بیشتر شود، به طوری که دانش آموز خود با میل و رغبت پی گیر مطلب شود، بهتر است معلم به هنگام آموزش مطالب تازه، از مثال های ملموس و آشنا استفاده کند. استفاده از مثال های شناخته شده، ذهن دانش آموز را تحریک می کند و علاقه به جریان یادگیری را در او افزایش می دهد. زمانی که می خواهید مطالب آموخته شده حالت کاربردی داشته باشد، بهتر است آن ها را در موقعیت های تازه به کار ببرید؛ زیرا استفاده از موقعیت های تازه باعث می شود، دانش آموز از حالت کسلی که در اثر یکنواختی برایش ایجاد شده است، خارج شود و با میل و علاقه در جریان یادگیری قرار بگیرد.

۷. بهره بردن از روش های متنوع آموزشی:

ایفای نقش، بحث گروهی، پرسش و پاسخ، گزارش انفرادی و گروهی، و هر تدبیر دیگری که دانش آموزان را در فعالیت یادگیری شرکت دهد، به مقدار زیادی انگیزه ی آنان را بالا می برد. خسته کننده ترین روش آموزشی آن است که معلم تمام وقت کلاس را به خود اختصاص دهد و فرصت هیچ گونه فعالیت و اظهار نظری را به دانش آموزان ندهد. پژوهش های متعدد نشان داده است، یکی از بهترین راه های ایجاد انگیزه در یادگیرندگان، شرکت دادن ایشان در فعالیت های کلاسی است.

۸. کاستن از پیامدهای منفی مشارکت یادگیرندگان در فعالیت های یادگیری:

برای این که دانش آموزان بتوانند در امر یادگیری شرکت فعال داشته باشند، به پاداش و یا تقویت مثبت از طرف معلم خود نیاز دارند. اگر دانش آموزی که به قدر توانایی خود سعی در مشارکت کلاس و یادگیری دارد، از طرف معلم مورد توجه قرار گیرد و معلم بتواند از طریق تقویت مثبت، این رفتار را در او تقویت کند، این کار موجب انگیزش بیشتر دانش آموز خواهد شد. چرا که تقویت مثبت، بهترین و مؤثرترین روش تثبیت رفتار و مهم ترین عامل ادامه ی رفتارهای انسان در زندگی روزانه است. برای این منظور، معلم باید بکوشد از پیامدهای آزارنده جلوگیری کند. بعضی از عواملی که ممکن است در جریان یادگیری باعث دلسردی دانش آموزان شود، عبارت است از:

* بی توجهی معلم به علاقه، رغبت و استعداد دانش آموزان.

* استفاده ی محض از روش های تدریس سنتی مانند حفظ و تکرار و یا سخنرانی و عدم برانگیختگی حس کنجکاوی دانش آموزان.

* مجبور ساختن دانش آموزان به انجام تکالیفی که سطح دشواری شان خارج از توانایی آن ها است.

- * از دست دادن حس اعتماد به نفس در نتیجه ی شکست در حل مسائل و یا انجام فعالیت های یادگیری.
  - * گرفتن نمره ی کم در امتحانی که معلم قبلاً محتوای آن را آموزش نداده است.
  - * مجبور ساختن دانش آموز به رقابت با کسانی که از او توانایی بیشتری دارند.
  - * بی توجهی معلم به کوشش های دانش آموزان.
  - * مجبور ساختن دانش آموزان به ساکت و آرام نشستن در کلاس و گوش دادن به سخنرانی های خسته کننده ی معلم.
۹. دادن تکلیف هایی که نه خیلی ساده اند و نه خیلی دشوار:

معمولاً دانش آموزانی که انگیزه ی پیشرفت بیشتری دارند، به دنبال تکلیف هایی می روند که با مقداری تفکر و پیچیدگی همراه باشد و آن ها را به فعالیت وادارد. این نوع تکالیف، اگر درست و به جا ارائه شوند، به اعتماد به نفس در دانش آموز خواهد انجامید. حال اگر این تکلیف ها بسیار ساده و پیش پا افتاده باشند، چنین احساسی ایجاد نخواهد شد. هم چنین اگر تکالیف بسیار دشوار باشند، احتمال شکست و ناکامی و به دنبال آن عدم اعتماد به نفس را در او ایجاد خواهد کرد. بنابراین، سطح دشواری تکلیف های درسی باید با سطح توانایی و یادگیری دانش آموز منطبق باشد تا او بتواند با تلاش و کوششی که به خرج می دهد، از عهده ی انجام تکالیف برآید و انگیزه ی یادگیری اش افزایش یابد.

۱۰. ارائه ی مطالب تا حد ممکن به صورت معنی دار و در ارتباط با موقعیت های واقعی زندگی:

بر اساس اعتقاد و یافته های روان شناسان، انگیزه ی واقعی انسان ها در یادگیری، انگیزه ی درونی ایشان است. فهمیدن مطالب، انگیزه ی درونی آنان را تقویت خواهد کرد و سبب شوق یادگیری و کشف اطلاعات خواهد شد. به همین خاطر، هر اندازه مطالب معنی دارتر و منطقی تر باشند، کنجکاوای افراد را بیشتر تحریک می کنند. بر همین اساس، در کلاس درس نیز اگر معلم بتواند مطالب درسی را به صورت معنی دار و قابل درک ارائه دهد و آن ها را با موقعیت های واقعی زندگی ارتباط دهد، شوق و انگیزه ی یادگیری در دانش آموز افزایش خواهد یافت. (شعبانی، ۱۳۸۲).

راهکارهای عالی برای ایجاد انگیزه یادگیری

یکی از بزرگترین اشتباهاتی که معلمان و والدین درباره فرزندانشان خود انجام می دهند این است که آنان یادگیری بچه ها را تنها به کلاس درس محدود می کنند. گرچه کلاس درس مهم ترین منبع یادگیری شاگردان است اما اگر واقعا تمایل به رشد توانایی های فرزند خود دارید؛ باید در بیرون از دیوارهای مدرسه و کلاس هم رشد فردی، فکری و اجتماعی هم صورت بگیرد. موارد زیر نکات و راهبردهای اثبات شده ای است که باعث می شود به فرزند شما در یادگیری انگیزه دهد. آنها را به درستی به کار ببرید؛ خواهید دید که فرزند شما لذت یادگیری تجربه خواهد کرد.

۱. فضای مطالعه و یادگیری را تغییر دهید: خیلی ها مدعی هستند که یکی از راه های موفقیت مطالعه است و ما ادعا می کنیم که حتی در حداقل مطالعه هم موفقیت هست. دانش آموزان که عاشق خواندن و مطالعه هستند، با حال خوب، لذت یادگیری را نیز چشیده اند. خواندن نه تنها به افراد کمک می کند تا دایره لغت غنی داشته باشند؛ بلکه به مغز آنها نیز کمک می کند تا روش پردازش مفاهیم و ارتباطات رسمی را یاد بگیرند. مهارت هایی که از مطالعه نصیب افراد می شود بسیار بیشتر از افزایش عملکرد آن ها در کلاس های درس است. دانش آموزانی که درست و خوب مطالعه می کنند توانایی بالا بردن مهارت های خود را در همه زمینه ها دارند. با پر کردن دنیای خود با خواندن، به فرزند و اطرافیان خود کمک کنید مهارت های خواندن و عشق به خواندن را توسعه دهند. بارها و بارها برای فرزند خود بخوانید. فرزندتان را با صدای بلند صدا کنید. در منزل هر روز را به یک

ساعت خواندن خانوادگی اختصاص دهید. منزل و یا کلاس درس دانش آموزان را با مواد خواندنی مانند روزنامه، پوستر، مجله و کتاب رمان و داستان پر کنید و به آن ها نشان دهید که مطالعه و خواندن تا چه حد مهم هستند.

۲. خودتان را باور داشته باشید: اکثر زبان آموزان دید منفی به مهارت زبان انگلیسی خود دارند و دائما در گفتگوی درونی با خود جملاتی از این دست را تکرار می کنند: من در مکالمه ضعیفم، با وجود اینکه سال ها برای فراگیری زبان وقت گذاشته ام از صحبت به زبان انگلیسی می ترسم زیرا احساس می کنم سایرین ممکن است مقصود مرا متوجه نشوند. انگلیسی من احتمالا پر از اشتباه است. بله، درست است همیشه جا برای بهتر شدن هست اما همین حالا هم مهارت زبان انگلیسی شما خوب است. باور کنید این دستاورد بزرگی است. برای قدم اول سعی کنید نسبت به توانایی های خود چنین تصورات منفی ای نداشته باشید. بهتر است بر آنچه می توانید انجام دهید تمرکز کنید نه بر ضعف هایتان.

۳. هرگز خودتان را با دیگران مقایسه نکنید: آیا خودتان را با فردی انگلیسی زبان مقایسه می کنید که از کودکی با این زبان زندگی کرده است؟ یا مهارت های خودتان را با زبان آموزان دیگر که از شما قوی ترند قیاس می کنید؟ نتیجه ای این کار جز دید منفی نسبت به مهارت ها و کاهش اعتماد به نفس نخواهد بود. پس منصف باشید و خودتان را با دیگران مقایسه نکنید. اگر می بینید زبان انگلیسی شما به خوبی دیگران نیست ناراحت نشوید و خودتان را دست کم نگیرید.

۴. برای انگیزه یادگیری احساس خوبی در دانش آموزان ایجاد کنید: اگر به دنبال ایجاد انگیزه در شاگردان خود هستید، باید به آنها ثابت کنید حرف های خوبی برای شنیدن دارید. ممکن است روز اول دانش آموزان با شما ارتباط خوبی برقرار نکنند، اما باید همه ی تلاش خود را برای جلب اعتماد دانش آموزان بکنید. معلم باید استعداد شاگردان خود را به خوبی شناسایی کند. در ادامه روش هایی معرفی می شود که می تواند تاثیر مثبتی بر دانش آموزان داشته باشد.

- سخنران باشید. همیشه ایده و طرحی در ذهن خود داشته باشید و سعی کنید آن را در زمان مناسبی ارائه کنید. زیاد صحبت نکنید. خود را می گذرد، بیان کنید. یک معلم خود را می تواند عملکرد موفقی هم داشته باشد.

- با اشتیاق درس دهید. حالت چشم و حتی گاهی لبخند کنایه آمیز معلم به یک دانش آموز ممکن است همه ی اشتیاق و انگیزه ی او را از بین ببرد. حتی اگر موضوعی را دوست ندارید طوری رفتار نکنید که دانش آموزان متوجه شوند. وقتی شما نسبت به موضوعی علاقه نشان می دهید، حرف شما برای شاگردان باور پذیرتر می شود.

- پرانرژی باشید. شور و اشتیاق امری مسری است. اگر سر کلاس پرانرژی باشید، بعید است دانش آموزی سر کلاس چرت بزند. پس همیشه با انرژی سر کلاس حاضر شوید.

- ظاهر آراسته باشید. برای اینکه بتوانید تأثیر خوبی بر روی دانش آموزان داشته باشید، لازم است قبل از رفتن به کلاس درس از خوب بودن ظاهر خود مطمئن شوید. با توجه به اهمیتی که پوشش و لباس معلم بر روی دانش آموزان دارد، پیشنهاد می شود معلم در انتخاب لباس وسواس بیشتری داشته باشد.

۵. اطلاعات بیشتری در مورد موضوع درس در اختیار دانش آموزان قرار دهید: اگر دوست دارید دانش آموزان نسبت به موضوع در حال تدریس علاقه ی بیشتری از خود نشان دهند، سعی کنید، موضوعات درسی را بیشتر بسط دهید. همیشه اطلاعات خود را مطابق با علم روز، به روزرسانی کنید و آخرین اخبار پیرامون موضوعات درسی را در اختیار دانش آموزان قرار دهید. برای مثال، اگر معلم علوم هستید هم می توانید یک مقاله علمی را سر کلاس برای شاگردان خود بخوانید یا خلاصه ای از یک مقاله و تصاویر مربوط به آن را به دانش آموزان نشان دهید و سپس سؤالاتی در مورد مقاله، تصاویر و برخی جملات آن از

دانش‌آموزان پرسید و ببینید چقدر از مطلب را فهمیده‌اند. به دانش‌آموزان علاقه‌مند بگویید اگر دوست دارند یک نسخه از این مقاله را برای مطالعه‌ی بیشتر از شما دریافت کنند. توجه داشته باشید که علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به درس و موضوعات درسی، مهم‌ترین وظیفه‌ی یک معلم خوب است. هدف معلم فقط فراهم کردن مطالب آموزشی و ارائه‌ی آن‌ها به دانش‌آموزان نیست.

۶. جهت افزایش انگیزه یادگیری زمان مطالعه را برای دانش‌آموزان آسان‌تر کنید: یکی دیگر از کارهایی که والدین برای افزایش ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان می‌توانند انجام دهند، آسان نمودن زمان مطالعه است. اما این جمله چه معنایی دارد؟ والدین باید تمامی کارهای ممکن را انجام دهند تا کودکان و دانش‌آموزان هنگام مطالعه راحت و آسوده باشند. والدین برای ایجاد انگیزه در کودکان و دانش‌آموزان باید کارهای زیر را انجام دهند:

- ایجاد فضای آرام: یک فضای آرام و بدون حواس پرتی برای مطالعه دانش‌آموزان ایجاد کنید.
- غذا و نوشیدنی: زمانی که کودکان گرسنه هستند تمرکز بر روی یادگیری بسیار دشوار است. قبل از مطالعه و درس یاد گرفتن از این موضوع مطمئن باشید که کودکان به خوبی غذا خورده باشند.
- ابزارهای مناسب: والدین باید از این موضوع مطمئن باشند که مداد، پاک‌کن، ماشین حساب و سایر ابزارهای مهم در اختیار کودکان قرار دارند. زمانی که این ابزارها در اختیار دانش‌آموزان هستند وقت آن‌ها برای پیدا کردن این ابزارها تلف نمی‌شود و با انگیزه به درس خواندن ادامه می‌دهند.

۷. تکالیفی به دانش‌آموزان دهید که به رشد آنها کمک کند: تکالیف و پروژه‌هایی که به دانش‌آموزان می‌دهید، باید علاوه بر اینکه باعث رشد خلاقیت دانش‌آموزان می‌شود جنبه‌ی سرگرمی نیز داشته باشد. برای مثال، فعالیت فوق برنامه‌ای برای کلاس علوم یا هر کلاس دیگری طراحی کنید، مثل بازدید از موزه‌ی حیات وحش برای درس علوم کودکان. یا از دانش‌آموزان بخواهید یادداشتی در مورد موضوع درس بنویسند و برای تشویق آنها، یادداشت یا مقاله‌ی نوشته شده را چاپ کنید و در کتابخانه‌ی مدرسه یا محله در دسترس سایرین قرار دهید. استفاده از این روش و یا به کارگیری روش‌های متفاوت دیگر کاملاً به معلم بستگی دارد. ممکن است معلم این برنامه‌ها را در ساعت کلاس انجام دهد یا برای جلوگیری از تداخل موضوع پروژه با درس و کمبود وقت، زمان دیگری را به آن اختصاص دهد. (آباده، ۱۴۰۰).

پیشنهاداتی به معلمان جهت ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان:

- ۱- استفاده از روش‌های فعال تدریس ۲- استفاده از روش‌های مناسب تشویق و تنبیه و عدم استفاده از تنبیه بدنی
- ۳- استفاده از وسایل کمک آموزشی ۴- برقراری ارتباط حسنه با دانش‌آموزان و ترغیب دانش‌آموزان به فعالیت‌های گروهی
- ۵- جلوگیری از هر نوع برخورد لفظی و بی‌احترامی به دانش‌آموزان ۶- اختصاص بخشی از زمان کلاس به گفتن لطیفه و استفاده از موسیقی سر کلاس درس در موقعیت مناسب ۷- تشکیل تیم‌های ورزش معلمان و مسابقه با دانش‌آموزان ۸- بالا بردن آگاهی و اطلاعات خود در زمینه روانشناسی و تفاوت‌های فردی ۹- بیان قصه‌ها و داستان‌های جالب و دوست‌داشتنی برای دانش‌آموزان در کلاس درس انشاء، هدیه‌ها، ادبیات و...

پیشنهاداتی به مشاوران و مربیان پرورشی جهت ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان

- ۱- معرفی الگوهای مناسب علمی، ورزشی و فرهنگی به دانش‌آموزان.
- ۲- توجه به بهداشت روحی، روانی و جسمی دانش‌آموزان.

- ۳- برگزاری جنگ خنده در مراسم صبحگاهی یا اعیاد که با گفتن لطیفه های مناسب و اخلاقی باعث ایجاد شور و نشاط و تخلیه هیجانی می شود و ایجاد تابلوی اعلانات تحت عنوان ایستگاه خنده که شامل شعرهای شادی آفرین و لطیفه های مناسب می باشد.
- ۴- استفاده از پیام های بهداشتی شاد در تابلوی اعلانات.
- ۵- برگزاری مسابقات ورزشی، تفریحی، فرهنگی، هنری و علمی بین دانش آموزان.
- ۶- آموزش مهارت های زندگی، خودآگاهی، همدلی، ارتباط مؤثر، تصمیم گیری، حل مسئله، تفکر خلاق، تفکر انتقادی، توانایی حل مسئله، توانایی مقابله با استرس.
- ۷- برگزاری نمایشگاه آثار دانش آموزان.
- ۸- برگزاری برنامه های صبحگاهی بانشاط و پر بار همراه با موسیقی و ورزش و کمک جهت رفع مشکلات دانش آموزان.
- ۹- ایجاد تفکر مثبت نگری در دانش آموزان. (احمد پوری، ۱۳۹۶).

نتیجه گیری

انگیزه تاثیر مستقیمی روی تلاش برای رسیدن به اهداف مشخص دارد. در واقع انگیزه اهداف مشخصی را ترسیم می کند که افراد برای رسیدن به آن تلاش می کنند. بنابراین انگیزه روی انتخاب هایی که دانش آموزان می کنند تاثیر می گذارد. به عنوان مثال، انگیزه است که تعیین می کند دانش آموز در کلاس هنر ثبت نام کند یا فیزیک، بعد از مدرسه مستقیم به خانه برگردد تا تکالیف فردایش را انجام دهد یا در برنامه های فوق برنامه ی مدرسه شرکت می کند. انگیزه باعث می شود تلاش و انرژی دانش آموز افزایش یابد. انگیزه است که تعیین می کند دانش آموز حتی سخت ترین تکالیف مدرسه اش را با علاقه و اشتیاق انجام می دهد یا مدام از زیر کارها شانه خالی کند. انگیزه است که شروع یک کار و ادامه دادن آن را ممکن می کند. انگیزه وقتی را که دانش آموزی روی کاری می گذارد افزایش می دهد و نقشی تعیین کننده در یادگیری و رسیدن به هدف دارد. انگیزه فرآیندهای شناختی را بهبود می دهد. شاید عجیب به نظر برسد، اما انگیزه واقعا روی نوع اطلاعات و نحوه ی پردازش آنها اثر می گذارد، چرا که دانش آموزان با انگیزه با احتمال بیشتری به درس توجه نشان می دهند و سعی می کنند درس را بفهمند. در عوض دانش آموزان بی انگیزه فقط به شکلی مصنوعی سعی می کنند فرآیند یادگیری را پشت سر بگذارند. انگیزه است که تعیین می کند کدام نتایج مشوق و کدامها تنبیه کننده هستند. مثلا دانش آموزانی که انگیزه ی زیادی برای شاگرد اول شدن یا گرفتن نمره های خوب دارند، با گرفتن نمره ی ۲۰ تشویق می شوند و اگر نمره ایی پایین بگیرند احساس بدی خواهند داشت و برای گرفتن نمره ی بالا بیشتر تلاش خواهند کرد. در نهایت، انگیزه باعث می شود عملکرد دانش آموزان بهبود یابد.

منابع

- احمد پوری، یونس (۱۳۹۶). روشهای چگونگی ایجاد نشاط و شادابی در مدارس و ایجاد انگیزه در دانش آموزان. آباده، محمد مهدی (۱۴۰۰). راه های افزایش انگیزه یادگیری. [/https://mostafae.com/motivation-to-learn](https://mostafae.com/motivation-to-learn)
- ایران پاک، محبوبه (۱۳۹۶). ایجاد انگیزه در دانش آموزان [/https://www.chetor.com](https://www.chetor.com)
- حجازی، یلدا (۱۳۸۵). چهار بنیان آموزش کشاورزی و منابع طبیعی. ج ۱، تهران: انتشارات پونه.
- دیانی، محمد حسین و تقی پناهی، فاطمه (۱۳۸۷). بررسی عوامل موثر بر انگیزه های مطالعه در دانش آموزان ابتدایی و راهنمایی.
- رحیمی نسب، حجت اله؛ صفایی مقدم، مسعود؛ مرعشی، منصور؛ (۱۳۹۵). واکاوی نقش انگیزه در یادگیری مادام العمر سیف، علی اکبر (۱۳۹۳). روانشناسی پرورشی
- شعبانی، حسن (۱۳۸۲). مهارت های آموزشی و پرورشی
- عباس زاده یخفروزان، ابراهیم و صالحی، محمدرضا (۱۳۹۷). بررسی عوامل ایجاد انگیزه از دیدگاه های مختلف نظریه پردازان حوزه آموزشی. دوره سوم، شماره ۳۶.
- کاوه، محمد حسین (۱۳۸۹). انگیزش و یادگیری.
- نجاریان کرمانی، نرگس (۱۳۹۸). راهکارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان
- محمودی، رقیه (۱۳۹۸). انگیزه و تاثیر آن در آموزش و یادگیری دانش آموزان.
- مصطفوی، محمد (۱۳۸۷). مجموعه مهارت های تحصیلی. تهران: انتشارات وراي دانش.

